

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

Μια χαμηλόφωνη ευφράδεια

Η αξία του Στέφανου Δασκαλάκη έγκειται στο γεγονός ότι μπόρεσε να αντισταθεί στο συρμό των μυθολογικών αναφορών και των πριμιτιβιστικών παραμορφώσεων της φιγούρας, που έκαναν την εμφάνισή τους στις αρχές της δεκαετίας του ογδόντα, ενόσω δηλαδή βρίσκονταν στο Παρίσι, διανύοντας το τελευταίο στάδιο των σπουδών του. Η αξία του βρίσκεται επίσης στο γεγονός ότι αρνήθηκε να υποκύψει στον πειρασμό των διαφόρων φορμαλισμών και των άλλων θεωριών που εκείνη την εποχή επηρέαζαν καθοριστικά τις ιδέες μιας σημαντικής μερίδας νέων δημιουργών, έτοιμων να ακολουθήσουν τις μόδες της στιγμής.

Παραδόξως, στην ίδια τη γαλλική πρωτεύουσα και μάλιστα στους κόλπους της Ecole Nationale Supérieure des Beaux Arts, βλέπει να επιβεβαιώνονται οι βασικές του επιλογές, δηλαδή η πίστη του στη δυνατότητα μιας ζωγραφικής «εκ του σύνεγγυς», με την αμεσότητα των αισθημάτων της και την ελεγχόμενη συγκίνησή της, όπου εκδηλώνεται ένα πνεύμα βαθιά δεμένο με τα ταπεινά αντικείμενα της ύπαρξής μας. Αδιαφορώντας για τις υποψίες που βάραιναν τον καλλιτέχνη που προσέφευγε στην πραγματικότητα, ο Δασκαλάκης δεν μεταμφίεσε ποτέ τα μοντέλα του και δεν έκρυψε ποτέ τις προθέσεις του.

Αυτή η γεμάτη διαύγεια προσχώρησή του στον άμεσα αντιληπτό κόσμο, δεν σημαίνει ότι αγνοεί πως ο πίνακας αποτελεί τον χώρο όπου παίζονται τα πολλαπλά παιχνίδια της πραγματικότητας, με τις αβεβαιότητες, τις υπεκφυγές και τις αμφιβολίες τους. Γνωρίζει εκ πείρας ότι δεν υπάρχουν οι δυνατότητες να ανακαλύψει την αλήθεια των πραγμάτων, παρά μόνον περνώντας τα μέσα από το φίλτρο της υποκειμενικότητάς του, δια μέσου αυτού του απροσδιόριστου στοιχείου

στο οποίο οδηγούμαστε τυχαία, όπως λέει ο Άγιος Ιωάννης του Σταυρού και το οποίο αναπτύσσεται συχνά ανεξάρτητα από το έργο, σχεδόν εν αγνοία του καλλιτέχνη.

Έτσι δεν θα μπορέσει ποτέ κανείς να περιγράψει το πόσο επικίνδυνο είναι να ζωγραφίσεις ένα μήλο, ένα τσαμπί σταφύλια, ένα πάγκο ή κι ένα εσωτερικό. Σ' αυτήν την άσκηση «προσοικειώσης» των πραγμάτων, χρειάζεται πολλή υπομονή και ταπεινοσύνη και μια σαφής επίγνωση των φαινομένων που παρεμβάλλονται ανάμεσα στο ιδωμένο αντικείμενο και την ερμηνεία του. Για να καταγράψεις την παραμικρότερη αλλαγή του θέματος, την πιο ανεπαίσθητη αντίθεση, ξεφεύγοντας από την κατά γράμμα ερμηνεία και αφήνοντας ελεύθερο να αναδυθεί το άρωμα μιας ατμόσφαιρας, χρειάζεται μια ιδιαίτερη ικανότητα στην μελέτη των φαινομένων. Ο εξωτερικός και ο εσωτερικός κόσμος, συνενωμένοι στην ίδια προσπάθεια, θα αναδείξουν αυτό το μοναδικό που υπάρχει σε κάθε μόριο της πραγματικότητας.

Τα έργα του Δασκαλάκη μας δείχνουν τις περισσότερες φορές κλειστούς χώρους που φέρουν ταυτόχρονα τα σημάδια της εγκατάλειψης αλλά και του περάσματος του ανθρώπου. Είναι χώροι όπου εναλλάσσονται ζώνες σκιάς και φωτός, σαφώς οριοθετημένες, όπου, μέσα σε μια μελετημένη αταξία, ακουμπισμένα πάνω στο πάτωμα, σε ένα ταπί ή σε ένα τραπέζι, απλώνονται, μόλις διακρινόμενα, φλυτζάνια, κανάτια, πανιά, τσαγιέρες, διάφορα φρούτα και πολλά άλλα σκόρπια αντικείμενα, ίχνη μιας οικιακής ζωής έγκλειστης μέσα στη συνενοχή του ημίφωτος. Σε άλλα έργα, δωμάτια γυμνά, φωτισμένα από ένα παράθυρο χωρίς κουρτίνες, που βλέπει σε ένα τοπίο ομιχλώδες, με μία μόνο ντουλάπα ανοιγμένη και ένα φθαρμένο χαλί, δωμάτια που κρύβουν μέσα τους το μυστήριο της απουσίας.

Το ύφος εδώ είναι αμιγές στην καθαρότητά του, εξαιρετικά ακριβές ως προς την ισόρροπη διαίρεση του πίνακα μεταξύ άδειων και

γεμάτων από αντικείμενα επιφανειών, όπως και το σχέδιο, που παίζει ένα ρόλο λανθάνοντα αλλά πρωταρχικό στην διάταξη των στοιχείων του έργου. Άλλοτε απαλή και άλλοτε τραχιά, η ματιέρα, πάντοτε υπομονετικά δουλεμένη, παίρνει κάτω από τα προσεκτικά και επαναλαμβανόμενα περάσματα του πινέλου, την όψη ενός φρέσκου ή ενός ετοιμόρροπου παλιού τοίχου.

Το σύνολο παραπέμπει σε μια προβληματική της «διασποράς», που ελέγχεται όμως διαρκώς από την εντυπωσιακή κυριαρχία του χεριού, η οποία ονοματίζει τα αντικείμενα μέσα στην αχλή του τρεμουλιάσματός τους.

Και αν ανάμεσα στην πληθώρα των αντιπαρατιθεμένων αντικειμένων από τη μια μεριά και τις γειτνιάζουσες παρθένες περιοχής από την άλλη, εμφανίζονται διακριτικές αντιθέσεις, η σύνθεσή τους απελευθερώνει το όραμα μιας ενότητας η οποία τρέφεται από την συμπληρωματικότητα των πιο λεπτών αποχρώσεων.

Το παγιδευμένο «κόντρα-φως» μας θυμίζει τον Λα Τουρ και η αυστηρότητα των νεκρών φύσεων του Θουρμπάρν, αλλά η γραφή του Στέφανου Δασκαλάκη ανήκει μόνο σ' αυτόν και στην εποχή του.

Η ζωγραφική αυτή, όπου αφουγκράζεται κανείς τις νότες μιας χαμηλόφωνης ευφράδειας μεστής από γαλήνιες αρμονίες, ανθολογεί μυστικές συγκινήσεις και βιωμένες στιγμές, που ανακαλύπτουν εκ νέου τη χάρη μιας καθημερινότητας, καμιά φορά ξεχασμένης, αγκαλιάζοντας μέσα στη σιωπή της υφής της, την άχρονη μοναξιά των αντικειμένων.

Gerard Xuriguera